

יונה ראָזענפֿעלד

וואָס האָט פאַסירט מיטן אַלטן?

נישט קוקנדיק אויף דעם, וואָס דעם אַלטן איז זייער נישט אָנגענעם געווען גאַנץ פֿרי אַראָפּצוקריכן פֿונעם אויוון און אַריינגיין אין דער קאַלטער קאַמער געבן די גענדז עסן, איז ער דאָך צופֿרידן געווען, וואָס ער קאָן די קינדער מיט עפעס נוצלעך זיין. ער האָט עס כמעט אליין אויף זיך אַרויפֿגעוואָרפֿן אָט דעם עול, נישט וועלנדיק זיין קיין אומזיסטער פֿרעסער. די אַרבעט אָן-און-פֿאַר-זיך איז נישט געווען קיין שווערע, נאָר אָט דאָס אויפֿשטיין מיטן טאָג צו גלייך און דאָס אַראָפּקריכן פֿונעם וואַרעמען אויוון און אַרויסטראָגן אין דער קאַלטער קאַמער דאָס עסן פֿאַר די גענדז (וואָס ער אליין האָט אַלע אויף דער נאַכט פֿאַרן שלאָפֿן גיין צוגעגרייט פֿאַר זיי אין אַ מולטערל און עס געלאָזט שטיין אין קיך, עס זאָל נישט פֿאַרפֿוירן ווערן דאָרט אין קאַמער) – אָט דאָס איז אים זייער נישט אָנגענעם געווען. אָבער מערקווירדיק, וואָס נאָך דעם, ווי די אַרבעט איז פֿון אים אָפּגעטאָן געוואָרן, האָט ער געהאַט עפעס אָן ענלעך געפֿיל, ווי אַ מאָל, אין די יונגע יאָרן, ווען ער האָט עפעס פֿאַר די קינדער געטאָן. ער איז געווען אונטערן אַינדרוק, אַז די פֿאַטערלעכע זאָרג פֿאַר די קינדער האָט זיך אַריינגעקייטלט אין דער עלטער אַרײַן... נישט מער, וואָס אויף דער עלטער האָבן דאָס אָרט פֿון די קינדער פֿאַרנומען די פֿעדערדיקע, באַפֿליגלטע באַשעפֿענישן, צו וועלכע ער איז אויך כמעט ווי אַ פֿאַטער געווען. ווייל דורך אים, דורך זיין אַרבעט און פראַצע, זײַנען אָט די גענדז, וואָס זײַנען ווינטער געזעסן אין שטייג, געקומען אויף דער וועלט. ער האָט עס זומער געזעצט גענדז אויף אייער און ער האָט די קינדער-גענדזלעך דערצויגען און זיי אויסגעהאָדעוועט, פֿאַר גרויסע גענדז געמאַכט. אַרומפֿירענדיק זיך מיט די יונגע גענדזלעך אויף די לאַנקעס, האָט ער געהאַט דאָס געפֿיל, ווי ער וואָלט אויף דער עלטער מגולגל געוואָרן אין אַ נײַער פֿאַטערלעכער ראָלע צו דערצײען קינדער, וואָס באַלאַנגען נישט צום מענטשלעכן מין. און

טאָקע נאָר מיט דעם דערקלערט זיך עס, וואָס אַז ס'איז געקומען די צייט, ווען מ'האָט די גענדז באַדאַרפֿט קוילענען, איז דער אַלטער געזעסן אַ פֿאַרצאָגטער אויפֿן אויוון און געטראַכט וועגן דעם גרויזאַמען יום-הדין, וואָס עס דערוואַרט די אומגליקלעכע באַשעפֿענישן, וועלכע ער האָט אויסגעפֿירט און אויס געהאַדעוועט, און טאָקע צוליב דעם, אַז מ'זאָל דערנאָך עסן זייער פֿלייש און שמאַלץ...

יאָ, ער האָט געוויסט, אַז ער טוט עס נישט צוליב עפעס אַנדערש, אָבער דאָך, אַרומפֿירנדיק זיך מיט זיי זומער און אַכטונג געבנדיק אויף זיי ווינטער, האָט ער אָפּגעשטופּט אָט דעם געדאַנק פֿון זיך. ער האָט נישט געוואָלט טראַכטן, וואָס עס דערוואַרט אין דער נאָענטער צוקונפֿט אָט די, צו וועלכע ער האָט געפֿילט אַזאַ נאָענט, כמעט פֿאַטערלעך געפֿיל.

וויפֿל מאָל אין טאָג דער אַלטער איז אַרייַנגעקומען אין קעמערל, האָבן אים די גענדז אויפֿגענומען מיט אויסגעשרייען און געפֿילדער, און איינע נאָך דער אַנדערער האָבן זיי פֿון שטייג אַרויס אַרויסגעוואָרפֿן קעפלעך און רויטע פֿיסקעס, מיט די חנעוודיקע אָטעם-שפעלטעלעך, וואָס דעם אַלטן האָט זיך באַזונדערס געוואָרפֿן אין די אויגן אַריין. ער איז געווען זייער צופֿרידן פֿון אָט די באַגייסטערטע ברוך-הבאס, וואָס זיי גיבן אים. אָט אַזוי נעמען דאָך אויף קליינע קינדער אַ פֿאַטער, ווען ער קומט אַריין אין שטוב און ברענגט פֿאַר זיי עפעס.

ס'האָט זעלטן ווען געטראַפֿן, ער זאָל מיט די גענדז, נאָך דעם ווי ער האָט זיי אַוועקגעשטעלט עסן אָדער טרינקען, – ער זאָל זיך מיט זיי נישט דורכשמועסן און ער זאָל איינער און אַ צווייטער גאַנדז נישט אַ גלעט טאָן איבערן קעפל. און האָט וועלכע פֿון זיי באַעוולהט אַ צווייטע, נישט צולאָזנדיק זי צו דער מולטער, האָט ער זי אויסגעמוסרט:

– אַ, דו שעלמאַ דו! פֿאַר וואָס לאַזסטו זי נישט צו צו דער מולטער?

און אַ מאָל, ווען איינע אַזעלכע האָט זיך אָנגעהויבן ווערגן, אַרייַנשלינגענדיק אַ צו גרויסע פֿאַרציע שפּייז, האָט דער אַלטער געזאָגט צו איר:

— אָט דאָס האָט זיך גאָט געשטראָפֿט דערפֿאַר, וואָס דו לאָזסט יענע נישט צו.

ער האָט ליב געהאַט אַלע גענדז, נאָר דאָך זיינען אים אַלע מאָל געווען נענטער די "פלאַכע", די שוואַכערע, וואָס זיינען אַלע מאָל געבליבן ערגעץ פֿאַרשטעקט פֿון הינטן און מיט אומבאַהאַלפֿנקייט און קנאה געקוקט אויף די דרייסטערע און שטאַרקערע, וואָס זיינען אַלע מאָל געשטאַנען אין פֿראַנט, דאָרט וווּ דאָס עסן און טרינקען איז געשטאַנען.

אַלע מאָל האָבן זיך געפֿונען אַ פֿאַר אַזעלכע. און דער אַלטער האָט געהאַלטן וואָך דאָס אויג אויף זיי און שוין געזען מיט אַלע מעגלעכקייטן זיי צוצושטופן צום פֿראַנט.

אַרום און אַרום האָט ער געהאַט פֿאַרגעניגן פֿון דער עובדא, פֿון זיינער. שוין נישט רעדנדיק וועגן דעם, וואָס ער האָט זיך נישט געפֿילט אַזוי עלנט און איינזאַם אַ דאַנק אָט די לעבעדיקע באַשעפֿענישן, האָט ער אויך געפֿילט אַ געוויסע צופֿרידנקייט אין דעם, וואָס ער קאָן מיט עפעס נוצלעך זיין אין שטוב.

שטאַרק נישט צופֿרידן איז ער, אָבער, געווען, ווען ער האָט באַדאַרפֿט אויפֿשטיין פֿאַר טאָג, אַראָפקריכן פֿונעם אויוון אַראָפּ און אַראָפּגיין אין דער קאַלטער קאַמער. אַמת, אַז אַ גאַנצע וואָך איז אויפֿן אויוון אויך נישט געווען איבעריק וואַרעם. אָבער דאָך איז דאָרט, אין פֿאַרגלייך מיט דער קאַמער, געווען אַ גן-עדן, און דער אַלטער האָט, נעבעך, זייער געקרעכצט, ווען ער האָט אָנגעהויבן מאַכן זיינע הכנות אַראָפּצוקריכן פֿון אויוון אַראָפּ. ער האָט פֿאַמעלעכניקע גענומען אַרום זיך אַרומטאַפֿן דאָס אָנטאָן און, פֿאַמעלעכניקע עס אָנגעטאַפט, האָט ער נאָך פֿאַמעלעכער גענומען אַרויפֿשטעלן אויף זיך איין שמאַטע נאָך דער אַנדערער, און ערשט ווען ער איז שוין געווען אָנגעטאַפֿט, האָט ער אַראָפּגעלאָזט די פֿיס און זיי געלאָזט אַ לאַנגע צייט הענגען אין דער לופֿטן. און דערביי נישט אויפֿגעהערט קרעכצן. און געדאַכט האָט זיך, אַז די קרעכצן פֿאַלן פֿון שוואַרצן קווימען, פֿון זיין טיפֿער שוואַרצקייט, וואָס געפֿינט זיך

איבערן דאך און אין דרויסן, איבער וועלכן עס וואָיען קאַלטע, ביזע
ווינטן...

* * *

אין איינעם אַ ווינטער האָט זיך געמאַכט, אַז איינע אַ גאַנדז פֿון די,
וואָס זענען אין שטייג געזעסן, איז "חולה" געוואָרן. דער אַלטער
האָט עפעס איין מאָל און אַ צווייט מאָל באַמערקט, ווי אָט די איינע
האַלט זיך עפעס אַזוי וואַקלדיק און אומעטיק, זיצט זיך אין אַ
ווינקל שטייג, קוקט מיט אַ מאַדנער גלייכגילטיקייט אויף דעם
גאַנצן גענדזענעם טומל, וואָס זיי מאַכן אָן, ווען מען דערלאַנגט זיי
דאָס עסן, און אַליין רירט זי זיך נישט פֿון אָרט, און בלויז ווען עס
ווערט אַ שטאַרקער געדראַנג, ווען איין גאַנדז ברייט זיך
אַרויסצושטופן פֿאַר אַ צווייטער צום פֿראַנט פֿון שטייג, הייבט זי זיך
אויף, אָדער ווערט אויפֿגעהויבן פֿון אַנדערע, וואָס שטופן זיך אין
אומאַרדענונג אַהין און אַהער, אויב אויך נאָך דעם בלייבט זי שטיין
אַן אַפּגעזונדערטע און קוקט אַזוי גלייכגילטיק מיטן קעפל און מיט
איין אייגל, ווי זי וואַלט מיט ביטול באַטראַכט אָט די גענדזענע
בהלה פֿאַר דער אכילה.

דער אַלטער האָט לכתחילה געמיינט, אַז דאָס איז איינע אַ "פּלאַכע"
גאַנדז, וואָס האָט קיין מוט נישט זיך איינצורייסן מיט די איבעריקע
איבער דער אכילה. שפעטער ווען ער האָט זיך בעסער איינגעקוקט
אין איר און דערזען דעם בלאַסן שנאָבל אירן און די בלאַסע
פֿיסלעך, האָט ער זיך איבערצייגט, אַז די גאַנדז איז "חולה", און ער
האָט גענומען באַזונדערס אַכטונג געבן אויף איר.

ער פֿלעגט פֿון צייט צו צייט ספּעציעל פֿאַר אירעט וועגן אַריינברענגען
אַ ביסל צעקוועטשטע קאַרטאָפֿל מיט מעל – אַ מאַכל, וואָס גענדז
האַבן זייער ליב, און אַ מאָל האָט ער פֿאַר אירעט וועגן געבראַכט
שירעיס, וואָס זענען פֿאַרבליבן פֿונעם הויזגעזינד. אָבער זייער זעלטן
האָט זיך אים איינגעגעבן זיך צו דערשלאָגן צו דער חולה-גאַנדז,
ווייל ווי ער האָט זיך נישט אַ דריי געטאָן, זענען די געזונטע און
בראַווע געשטאַנען גלייך אַנטקעגן אים און מיט אַ גראַגעריי
געוואָרפֿן צו אים פֿון שטייג אַרויס קעפלעך און רויטע שאַבלען. איז
לא די, וואָס ער האָט צו יענער נישט געקאַנט צושטעלן אָט די

געשמאקע מזונות. איז נאך יענער, נעבעך, אויסגעקומען צו לייזן פֿון דעם געדראַנג און פֿון דעם איבערוואַרפֿן זיך פֿון די גענדז פֿון איין אָרט אויפֿן אַנדערן. עס האָט אים ממש געריסן דאָס האַרץ, צוזעענדיק, ווי אָט שטעלט זי זיך אויף און אָט קריגט זי ווידער אַ שטויס פֿון דעם גענדזענעם געדראַנג, און זי זיצט שוין ווידער און קוקט זיך אַזוי אומבאַהאַלפֿן מיט די קאַלעמוטנע אייגעלעך און דרייט אַזוי מיטן פֿאַרגעלטן שנאָבל, און עס איז קענטיק געווען, אַז זי פֿאַרלאַנגט גאָרנישט פֿון לעבן און פֿון גענדז, נאָר אַז מען זאָל זי לאָזן רוּיִק זיצן אָדער שטיין.

געזען, אַז זיין בעסטער ווונטש עפעס צו טאָן "פֿאַרן חולה" איז אָן דערפֿאַלג, האָט ער, באַין-ברירה, די גאַנדז געמוזט אַרויסשלעפֿן פֿון שטייג אַרויס (דאָס איז אים אויך נישט גאָר גרינג אָנגעקומען), און נאָך דעם ווי ער האָט זי פֿון דאָרט אַרויסבאַקומען, האָט ער זי שוין מכבד געווען מיטן גוטן שפּייז, וואָס ער האָט געבראַכט פֿאַר איר, און זי אָנגעהאַדעוועט, און איר געגעבן צו פֿאַרטרינקען, און דערנאָך האָט ער זי צוריק אין שטייג אַריינגעלאָזט.

ווען ער וואָלט געווען בעל-הבית, וואָלט ער אָט די חולה-גאַנדז אַריינגענומען אין קיך אַריין און וואָלט זי געהאַלטן אַזוי לאַנג, ביז זי וואָלט געזונט געוואָרן. אמת, ער ווייסט טאַקע, אַז דאָס לעבן אירס איז שוין קורץ; אַז אויב אַפֿילו אים וואָלט זיך אַיינגעגעבן מיט זיין צוזען זי אַפצוראַטעווען פֿון טויט, זענען די טעג פֿון איר גענדזענעם לעבן געציילטע. נו, איז ער שוין דערצו געוויינט. דאָס איז דאָך, אייגנטלעך, דער נאַטירלעכער טויט פֿון אַלע הויזיקע עופֿות. מענטשן האָבן זייער מלאך-המות, און דער "מלאך" פֿון טויט פֿאַר גענדז און הינער איז דער מענטש. און פונקט אַזוי ווי ביי אַיינעם רופֿט-אַרויס מיטלייד, ווען אַיינער שטאַרבט מיט אַן אומנאַטירלעכן טויט (וואָס דאָס וואָלט דווקא געווען דער נאַטירלעכער). סיי-ווי-סיי האָט ער דערצו גאָרנישט געקאָנט העלפֿן. "כי לכך נוצרת", מ'זאָל זיי קוילענען און עסן זייער פֿלייש. דערפֿאַר מאַכט דער שוחט אַ ברכה. און דאָ-אַ, טאַמער פֿגרט זי אַוועק, איז עס דאָך גלאַט גאָרנישט. אי קיינער וועט פֿון איר קיין הנאה נישט האָבן, אי זי וועט אַוועקגיין פֿון דער וועלט אָן אַ ברכה.

אַראָפּקריכן פֿונעם אויוון איז דעם אַלטן, ווי עס איז שוין דערמאָנט געוואָרן, נישט אַזוי לייכט געווען, און דאָך איז עס אים פֿיל לייכטער אָנגעקומען, ווען ער האָט זיך געלאָזט פֿון זיין אייבערשטן אָרט אַראָפּקריכן אויסשליסלעך בכדי צו כאַפֿן אַ קוק אויף דער חולה-גאַנדז. און ער האָט ביי יעדן "וויזיט", וואָס ער האָט איר געמאַכט, געהאַט אמתע שברי-לב, טרעפֿנדיק זי פֿאַררוקט אין אַ ווינקעלע, אַ פֿאַרחושכטע, מיט נאָכלעסיק אַראָפּגעלאָזטע פֿליגל, און דער פֿיסק אירער איז געווען אַזוי פֿאַרגעלט ווי, להבֿדיל, ביי אַ מענטש, וואָס האַלט ביי שטאַרבן.

* * *

אין איינער אַ נאַכט, וואָס באַלאַנגט טאַקע צו דער זעלבער צייט, וועגן וועלכער עס איז אויבן דערציילט געוואָרן, האָט זיך דער אַלטער אויפֿגעכאַפט פֿון שלאָף מיט אַן אומרויק געמיט און מיט אַ קלאַפֿנדיק האַרץ. און אויפֿגעכאַפט האָט ער זיך, ווי אים האָט זיך געדאַכט, פֿון אַ פּאַטש פֿון אַ פֿליגל... אמת, אַז פֿון קאַמער, וווּ עס זענען געזעסן די גענדז, און צווישן זיי די קראַנקע גאַנדז, האָט ער דעם פּאַטש פֿון פֿליגל נישט געקאַנט הערן. ער האָט עס געוויסט און טאַקע זיך געווינדערט. גלייכצייטיק, אָבער, וויסנדיק, אַז דאָרט געפֿינט זיך אַ חולה-גאַנדז, האָט זיך אים שוין יאָ געלאָזט גלייבן, אַז אויב די גאַנדז האַלט האַרט פֿאַרן טויט, איז אַזאַ פֿליגל-פּאַטש – אַ גסיסהדיקער, און מען קאָן שוין יאָ דערהערן... פֿאַר וואָס דווקא אַזעלכן יאָ, דאָס איז געווען נישט פֿאַרשטענדלעך. אַזוי צי אַזוי, איז ער זיכער געווען, אַז מיט דער גאַנדז קומט דאָרט עפעס פֿאַר, אָדער עס איז שוין פֿאַרגעקומען, און זי ליגט שוין דאָרט מיט אויסגעשטרעקטע פֿיסלעך...

איז מילא, "אַ שיינע, ריינע כפרה". עס ווילט זיך אים אַזוי טראַכטן און ס'לאָזט זיך נישט. אַ שווערער, פֿינלעכער אומעט פרעסט דאָס גאַנצע געמיט זיינס, און זיין גאַנץ וועזן איז דורך און דורך דורכגעזאַפט מיט שרעק. אָט דער פּאַטש פֿונעם פֿליגל איז ערגעץ פֿאַרגליווערט געבליבן און אים שרעקט עפעס פֿיל, פֿיל מער, ווי אַזעלכעס וואַלט באַדאַרפֿט שרעקן...

איז טאָקע דער גאַנצער פּחד באַשטאַנען אין דעם, וואָס ער האָט עס פֿון דער ווייטער קאַמער און פֿון דער פֿעסט ווינטערדיק צוגעמאַכטער טיר נישט געקאָנט דערהערן... און אפֿשר האָט זיך עס אים אויסגעדאַכט? און אויב אויסגעדאַכט, האָט עס שוין אפֿשר גאַרנישט צו טאָן מיט דער חולה-גאַנדז, נאָר מיט אים אַליין? אפֿשר איז די גאַנצע אומרויקייט, וואָס ער פֿילט די גאַנצע צייט פֿאַר דער קראַנקער גאַנדז, נאָר אַן אומרויקייט פֿאַר זיך?... אפֿשר וויל ער האָט אין איר דערזען אַן אַפּשיין פֿון זיך, איז ער אפֿשר דערפֿאַר דורכגעדרונגען מיט אַזוי פֿיל צער צו איר? און אפֿשר איז די גאַנצע זאָרג פֿאַרן טויט פֿון דער גאַנדז נאָר זיין אייגענע זאָרג פֿאַר זיין אייגן לעבן, וואָס האַלט שוין אַט-דאָ ביים סוף? און אויב דאָס איז אַזוי, איז דאָך גאַנץ מעגלעך, אַז דער פּאַטש פֿונעם פֿליגל, וואָס אים האָט זיך געדאַכט, אַז דאָס האָט זיך דערטראָגן פֿון קאַמער צו אים, קומט גאָר פֿונעם מלאך-המוות, וואָס האָט זיך דאָ פֿאַרבײַ אים דורכגעטראָגן, און דאָס איז גאָר געווען דער פֿאָך פֿון זיינע פֿליגל?...

דער אַלטער האָט אַנגעהויבן צו פֿיבערן און, וועלנדיק זיך באַרויקן, האָט ער זיך געוואָלט איינשמועסן, אַז דעם פּאַטש פֿון דעם פֿליגל האָט ער נאָר געהערט פֿון קאַמער און אַז די גאַנצע מורא זיינע איז טאָקע בלויז פֿאַר דער גאַנדז...

און אויף וויפֿל ער האָט עס נישט געוואָלט, איז ער דאָך גערן געווען, אַז ס'זאָל טאָקע אַזוי זיין. שוין צוליב דעם אַליין טאָקע, פֿדי ער זאָל פֿאַר זיך קאָנען רויק זיין. ער האָט, אָבער, געפֿילט, אַז ער וועט זיך נישט קאָנען באַרויקן אַזוי לאַנג, ביז וואָנען ער וועט נישט אַריינגיין אַהין-צו אין קאַמער אַריין און אַ קוק טאָן, ווי עס האַלט דאָרט מיט איר!

נישט אַזוי לייכט האָט ער זיך געקאָנט באַשליסן אַראָפּצוקריכן אין האַלבנאַכטיקן חושך פֿון דעם וואַרעמען אויוון און גיין אין דער קאַמער אַריין, וווּ ס'איז געווען פונקט אַזוי קאַלט, ווי אין דרויסן. נישט גיין, אָבער, איז נאָך ערגער געווען.

ער האָט זיך אויפֿגעזעצט און איז געזעסן אַ פּאַר מינוט פֿאַרזונקען אין שוואַרצע געדאַנקען, דערנאָך האָט ער זיך פּאַמעלעכניקע אַראָפּגעלאָזט פֿונעם אויוון אויפֿן טאַפּטשאַן און פֿונעם טאַפּטשאַן

אויף דער ערד. דערנאך האָט ער אָנגעטאַפט די שוועבעלעך אויפֿן קוימען, אָנגעצונדן אַ שפּענדל און דערמיט צו דער קאַמער אַוועק.

ווי נאָר ער איז אַהין-צו אַרײַן, האָבן די גענדז צעגרעגערט מיט אומרויקייט פֿאַר דעם בײַנאַכטיקן וויזיט. דער אַלטער איז גלייך צו מיטן ברענענדיקן שפּענדל צו דער שטייג, זיך אַראָפּגעזעצט און פֿאַרקוקט אינעווייניק. די גענדז האָבן אומרויק געצויגן די העלדזער איינע איבער דער אַנדערער, דריקנדיק זיך איינע צו דער צווייטער און בײַטנדיק זיך מיט די ערטער, ביז ענדלעך איז דעם אַלטן געלונגען זיך צו דערשלאָגן צו דער חולה-גאַנדז. און ער איז געוואָרן נישט ווייניק איבערראַשט, ווען ער האָט זי דערזען אין דעם זעלבן צושטאַנד, ווי ער האָט זי איבערגעלאָזט נעכטן (נעכטן, צי היינט, ווייל ער האָט נישט געוויסט, וווּ, אָן ערד, עס האָלט מיט דער נאַכט). ווי אַלע מאָל, ווען ער האָט זיך געוואָלט נעמען צו איר, אַזוי האָט זי זיך איצט אויפֿגעשטעלט און זיך אַוועקגעזעצט, אויפֿגעשטעלט און זיך אַוועקגעזעצט. אָט וויפֿל מאָל זי האָט געכאַפט אַ שטויס פֿון די צווישן זיך שטויסנדיקע גענדז, אַזוי פֿיל מאָל האָט זי זיך אַראָפּגעזעצט און זיך אויפֿגעהויבן.

ווען אַלע גענדז זענען געבליבן שטיין אין איין הורבע, האָט דער אַלטער ערשט געקאַנט רעכט מבקר-חולה זײַן די קראַנקע גאַנדז. אמת, זי האָט אים איצט אויסגעזען ערגער פֿון אַלע מאָל, אָבער בײַ דער פּגירה האָט עס אַלץ נישט געהאַלטן. ביידע האָבן איבערגעוואָרפֿן מיט פֿאַרשטענדלעכע בליקן, ווי צוויי באַקאַנטע, וואָס קענען קען מען זיך, אָבער רעדן איז נישטאָ וועגן וואָס. די גאַנדז האָט אַהין און צוריק געדרייט דאָס קעפל און אים באַטראַכט מיט איין אייגל און מיט אַ צווייטן. קענטיק, אַז קוקן אויף דעם, וואָס קוקט אויף איר, מיט איין אויג איז ווינציק געווען, און זי האָט געוואָלט קוקן מיט ביידע אויגן.

נישט קוקנדיק אויף דעם, וואָס די גאַנדז האָט נישט אויסגעזען ערגער ווי דאָס לעצטע מאָל, וואָס ער האָט זי געזען, האָט זיך אים דאָך געדאַכט, אַז די שעהן אירע זײַנען געציילטע, און שוין צוליב דעם אַליין איז אים אײַנגעפֿאַלן זי אַרויסצונעמען פֿון שטייג אַרויס און זי אַרײַנטראָגן אין קיך אַרײַן. אים האָט זיך פֿאַרגעשטעלט, אַז דאָרט, אין קיך, וועט איר גרינגער אָנקומען דער טויט. און נישט

לאנג געטראכט, האָט ער געעפֿנט פֿון אויבן דאָס טירל און די גאַנדז
ביי אַ פֿליגל אַרויסגעשלעפט.

פֿונעם פֿאָך פֿון פֿליגל האָט זיך דאָס פֿייער אויסגעלאָשן, און דער
אַלטער איז, מיט דער גאַנדז אין דער האַנט, געבליבן אין דער
שטאַקפֿינצטערער קאַמער, וווּ עס האָבן זיך געבלייכט די ווייסע
שנייפֿאַסקעס, וואָס זענען געלעגן פֿאַרשטעקט צווישן די שפֿאַרונעס
פֿון די ווענט. דער אַלטער האָט זיך פֿאַרלוירן, גלייך ווי דאָס פֿייער
האָט זיך אויסגעלאָשן. אַ שוידערלעכער פחד איז אים באַפֿאַלן, און
די פֿאַסקעס שניי, וואָס האָבן פֿון אַלע זייטן זיך געבלייכט, האָבן
אַנגעהויבן שווינדלען אין זיינע אויגן, געשניטן מיט ווייסקייט די
פֿינצטערניש, און עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז יעדעס פֿאַסקעלע,
וואָס גיט אַ שוועב אין דער לופֿטן, איז עפעס אַ ווונק און אַ ווייז פֿון
אַ ווייסער, טויטער וועלט, וואָס ליגט אין דער געדיכטער, שוואַרצער
פֿינצטערניש באַהאַלטן.

דער אַלטער האָט זיך מיט איילנדיקן אימפעט, האַלטנדיק די גאַנדז
ביי אַ פֿליגל, געלאָזט טאַפֿן אַ וואַנט, וווּ ער איז געווען זיכער, אַז
דאָרט באַדאַרף זיין די טיר. און אַ טאַפֿ געטאָן איין מאָל און אַ
צווייט מאָל און די טיר נישט אָנגעטאַפט, איז ער נאָך מער געוואָרן
צעמישט און צעטומלט. און דאָ ציט די גאַנדז די האַנט זיינע מיט
איר גאַנצער שווערקייט און פֿאַטשט אים מיטן פֿרייען פֿליגל איבער
די פֿיס... פֿאַטשט, און עס הערט זיך בלויז אַט די פֿאַטשעריי, און די
גאַנדז אַליין וואַרפֿט זיך בלויז צוליב דעם, כּדי אים צו פֿאַטשן מיטן
פֿליגל איבער די פֿיס.

וואָס לענגער ער טאַפט די וואַנט, זוכט די טיר און געפֿינט זי נישט,
אַלץ זיכערער ווערט ער, אַז ער וועט שוין די טיר נישט אָנטאַפֿן... יאָ,
ערגעץ באַדאַרף דאָ זיין אַ טיר, און זי איז נישטאָ... אָדער זי איז יאָ
דאָ, נאָר נישט פֿאַר אים... זי איז געווען פֿריער אויף אַריינצופֿירן
אים אַהער-צו. איצט-אַ, אויף אַרויסצוגיין, איז זי שוין נישטאָ, די
טיר, פֿאַרשוונדן געוואָרן...

און די גאַנדז ווערט אַלץ שווערער און פֿאַטשט אַזוי שטום און
שטילשווייגנדיק אים איבער די פֿיס... און מאַמענטנווייז שפּרינגט
דורך ביי אים אַ געדאַנק, אַז ס'איז גאָר קיין גאַנדז נישט, וואָס ער

האַלט... געווען, איצט שוין נישט... ס'איז אַ פֿליגל, בלויז פֿליגל...
פֿליגל אָן אַ גאַנדז, מיט עפעס אַ שווערקייט, וואָס ציט די האַנט
אַראָפּ, און דאָס איז - טויט...

דער אַלטער האָט אַרויסגעלאָזט די גאַנדז פֿון דער האַנט און זיך
מיט נייעם אימפעט גענומען טאַפֿן די וואַנט, ווי ער איז געווען זיכער,
אַז דאָ באַדאַרף זיך ערגעץ געפֿינען די טיר. און אָט די אימפעטדיקע
טאַפעניש און זוכעניש איז באַגלייט געוואָרן פֿון אַ פֿליגל-
פאַטשער... און די ווייסע פאַסקעס שוועבן אַלץ אָפֿטער און
אָפֿטער... מיט בליציקער שנעלקייט באַווייזן זיי זיך דאָ און דאָרט,
ווערן פֿאַרשוונדן און ווייזן זיך ווידער, ווי דער גאַנצער פֿינצטערער
פֿאַרנעם פֿון קאַמער וואָלט געווען אַנגעפֿילט מיט נישט-גוטע, מיט
בייזע גייסטער און לצים, וואָס האָבן אים דאָ אַהער-צו אין דער
פֿינצטערער קאַמער אַריינגענאַרט...

דער אַלטער איז פֿון מינוט צו מינוט אַלץ מער צעטומלט געוואָרן. ער
איז געלאָפֿן אַהין און אַהער, מאָמענטווייז פֿאַרגעסן, נאָך וואָס און
צו וואָס ער לויפֿט, און צו מאָל אַפֿילו פֿאַרגעסן, ווי ער געפֿינט זיך.
אים האָט זיך געדאַכט, אַז ער לויפֿט עפעס אין אומענדלעכער
ווייטקייט, ווערט געיאָגט און געטריבן פֿון אָט די טייַוואָלים, וואָס
האָבן זיך דאָ פֿאַרזאַמלט. און אַזוי אַרומלויפֿנדיק, האָט ער זיך
אַנגעשלאָגן אָן עפעס אַ ווייכער זאַך און איז געפֿאַלן, און דערפֿילט,
אַז דאָס איז די זעלבע "זאַך", וואָס ער האָט פֿרֿיער פֿון דער האַנט
אַרויסגעלאָזט... און ווי פֿרֿיער האָט עס געפאַטשט מיט די פֿליגל און
אַליין האָט עס געשוויגן, ווי עס וואָלט בלויז באַשטאַנען פֿון
פאַטשער... און פֿון פֿליגל...

ער האָט זיך געוואָלט אויפֿהייבן, נאָר ער איז געווען פֿאַראַליזירט פֿון
שרעק... און ערגעץ אין זיין נאָך נישט אין גאַנצן פֿאַראַליזירטן מוח
זענען, ווי קאַלטע זשאַבעס, געשפרונגען געדאַנקען, אַז ער איז טויט
און אַז דער טויט איז עפעס אַזעלכעס, וואָס פאַטשט מיט אַ פֿליגל-
פאַטשער... ס'איז עפעס ווי זיין אייגנס און דאָך אַזוי שוידערלעך
פֿרעמד... ס'איז עפעס אַזעלכעס, וואָס לעבט מיט נישט קיין
לעבעדיקן לעבן... עס לעבט מיט טויט...

ווען די שנור איז גאַנץ פֿרי אַרײַנגעקומען אין קאַמער, האָט זי דעם
אַלטן געטראָפֿן ליגן אָן אַ סימן פֿון לעבן, און לעבן אים איז געלעגן,
פונקט אַזוי ווי ער, אָן אַ סימן פֿון לעבן – אַ גאַנדז.

באַאַרבעט און צוגעגרייט פֿון מירל שיינהויט הירשאַן, נח מילער, לעאָנאַרד פראַגער און רפֿאל פֿינקל.

Copyright © 2001 Noyekh Miller and Leonard Prager
All Rights Reserved